

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Dajte nam stanovanj! — Učitelj in duhovnik. — Učiteljski pravnik. — Rešetar: Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Razgled. — Vestnik. — Šiba in druge telesne kazni v zgodovini šolske discipline. — Gospodarski program. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Listek upravnikov.

Dajte nam stanovanj!

„Und darum kann es nicht oft und nicht dringend genug gesagt werden, dass unsere Pracht- und Grossbauten, unsere ganze Stadterweiterung, ja unsere Assanierungs- und Desinfectionsmassregeln sehr wenig nützen, so lange wir nicht für gesunde Wohnstätten der Menschen sorgen, jener Massen, welche von dem Tagelöhner und Hilfsarbeiter durch den kleinen Gewerbsmann bis in den Mittelstand hinaufreichen, der oft nicht weniger mit der Noth ringt als der Handwerker und Arbeiter.“

Te krilate, več kakor sto in sto knjig pojasnujoče besede je zapisal policijski zdravnik dr. Witlačil v „Oesterreichisches Sanitätswesen“ leta 1896. In kar je veljalo l. 1896., to velja i dandanes. Namen tem vrsticam ni nikakor, se pečati podrobneje s stanovanji sploh, temveč opozoriti hočemo le merodajne osebe, v prvi vrsti naše deželne poslance, na oni nedostatek, na ono krvavo prezirljivost, s katero se je obkladalo kranjsko učiteljstvo do današnjega dneva. Upamo pa trdno, da najdemo odprto srce pri vseh treh strankah naših poslancev, saj se gre za blagor nas pionirjev ljudske naobrazbe brez razločka strankarstva in narodnosti. Vse učiteljstvo bodisi na liberalni ali katoliški podlagi, bodisi slovenske ali nemške narodnosti, trpi na isti mizeriji. Danes hočemo izpregovoriti le o perečem vprašanju radi stanovanja, oziroma stanarine ljudskih učiteljev in učiteljic na kmetih in sicer edino-le v vojvodini Kranjski.*

Nadučiteljem in nadučiteljicam pripada tako že zakonito določeno stanovanje. Je-li to stanovanje povsod prikladno obstoječemu zakonu, oziroma sanitetnim zahtevam, ne bomo preiskavali.

Ako se ozremo po drugih stanovih v deželi bodisi cesarskih-kraljevih, duhovniških ali deželnih, vsak dobiva ali prosto stanovanje ali pa primerno stanarino. Naštevati pač ne bomo po vrsti vseh stanov, ki dobivajo primerno odškodnino za stanovanje ali pa prosto stanovanje, saj so namenjene te vrstice ljudem, ki še zdravo mislijo, temveč podrobneje hočemo navesti fakta, ali recimo dobrote, katere imamo mi ljudski učitelji od prostega stanovanja in od cen, ki jih plačujemo zanje.

Na Kranjskem je približno 260 učiteljev, oziroma učiteljic nevšteto nadučiteljev(ic) in učiteljev-voditeljev, patrov v Novem mestu, c. kr. učiteljev v Idriji, šolskih sester po deželi in ljubljanskih kolegov. Od teh ima, vzmimo, okroglo število 60 prosto stanovanje v šolskem poslopju. Pa kakšna so ta prosta stanovanja? Evo nekaj zgledov!

1.) Učiteljstvo ima zelo vlažno prosto stanovanje in zavoljo tega ga sedanja učiteljica ne porabi.

2.) Tukaj ima tudi II. učna oseba prosto stanovanje, dokler se ista ne porabi za III. razred.

3.) Gdč. učiteljica stanuje le začasno v sobi, ki je namenjena za III. razred.

4.) Le za samce je v šolskem poslopju ena podstrešna soba na razpolaganje, v kateri pa pozimi ni mogoče stanovati, ker so stene pretanke.

5.) Drugi učitelj mora plačevati za stanovanje 36 gld., pa njegovo stanovanje je tudi v šolskem poslopju.

6.) Učitelj(ica) ima začasno brezplačno sobo — soba je zidana za III. razred — v šolskem poslopju.

7.) Učiteljica ima pač stanovanje v šoli, a njena soba je namenjena za konferenčno sobo in za učila.

8.) Učiteljski osebi imata pač prosto stanovanje, a v teh stanovanjih kaplja bolj kakor v Postojnski jami.

9.) Tu imamo pač vsi trije prosto stanovanje, a je tako, da smo dne 29. grudna l. 1899. brzojavili po Noetovo barko.

10.) Drugi učitelj stanuje v šoli v sobici v II. nadstropju, ki pa je cerkvena last i. t. d., i. t. d.

„Wer ein Heim hat, hängt mit Liebe an demselben.“ (Isti.)

Zgledov dovolj!

Oglejmo si pa sedaj še one bogataše — z letno plačo 500 gld. — so pač častne izjeme, ki imajo plače 600 gld. — kako pa so oni zadovoljni z dobljeno stanarino?

Ako je samec, plačuje navadno v hribih za sobo letnih najmanj 36 gld., pa za nemeblovanje. Če ga je pa „usoda“ vrgla blizu mesta, plačaj 48—90 gld. za ravno tako „luknjo“, ako pa nimaš lastne oprave, pa dodaj še nekaj kron povrhu — a prej poglej, če ni v tej opravi kaj gadje zalege.

Če je pa učitelj v mestu ali pa v lepšem kraju blizu železnice, pa plača za navadno stanovanje — za samce namreč — do 100 gld.

*) O drugih kronovinah bomo poročali pozneje. Uredn.

Seveda, če pa učitelj sluša pesnika, da „gorje mu, kdor vživa srečo sam“, potem njegova stanovanja skočijo ravno za polovico. Cena takim stanovanjem je najčesče 100—160 gld. na leto. O sanitetnih predpisih se tu pač ne sme govoriti, inace se zarde ti predpisi kakor rak. Pisec teh vrst je tudi med onimi srečnimi, ki ima letnih 1000 K, plačuje pa za stanovanje malenkost 264 K. Stanovanje pa je tako higijenično uravnano, da kuharica lahko pokrije z eno roko lonec, a z drugo roko pa stranišče.

S kakimi ednačbami naj sedaj z ostalino računamo, to pa naj vedo bogovi; naša veda, katero smo prinesli iz pripravnice, tu neha.

Da pa naši deželni poslanci ne bodo mislili, da smo samo mi Kranjci tako sitni in da naši sosedje molče v istih razmerah, jim bodi povedano sledeče:

Na Goriškem obstoji zakon za učitelje in učiteljice glede stanarine, ki slove: § 9. Učitelji in podučitelji dobivajo stanarine v Goriškem mestu letnih 160 gld., v drugih šolskih okrajih letnih 80 gld.

Učiteljice in podučiteljice dobivajo stanarine letnih 120 gld. v Goriškem mestu in letnih 60 gld. v drugih šolskih okrajih. — (Zakon z dne 15. vinotoka 1896. l.)

Deželni šolski zakon za Istro z dne 14. grudnia 1889 § 29. se glasi: Ako nima nadučitelj stanovanja „in natura“, mu ima občina izplačati stanarine na leto 100 gld. Učitelj dobiva 80 gld. (nadučiteljice in učiteljice 80% tega); podučitelji 50 gld., podučiteljice 40 gld. — Za to izda deželni šolski svet dekrete. V Pulju, Poreču, Opatiji in Voloskem imajo nekaj več.

Na Štajerskem in Koroškem imajo učitelji najčesče prosto stanovanje v šolskem poslopju, a če tega ni, pa krajni šolski sveti prostovoljno plačujejo za ista. Na Koroškem pa celo tekmujejo krajni šolski sveti med seboj, kdo bo dal lepše stanovanje svojim učiteljem, samo da „privežejo“ učitelja na svoj kraj, da se ne klati vedno po svetu „s trebihom za kruhom“; pa tam dobi marsikateri tovariš še nekaj sežnjev drv gratis.

H koncu svojega skromnega spisa si pa dovoljujemo našim gospodom deželnim poslancem postaviti sledeči predlog:

Visoki deželni zbor skleni se v tem zasedanju zakon, v katerem se pripoznaj stalno nastavljenemu učiteljstvu (izvzeti so tu oni, za katere velja § 12. zakona z dne 14. vel. travna 1869 št. 63 državnega zakona) stanarine 100 gld., provizoričnemu pa 50 gld.

Ako pa naši deželni poslanci nečejo ugoditi tej vsekakor pravični naši zahtevi, želimo:

Deželni zbor pošlji vsemu stalno nastavljenemu učiteljstvu proračun, kako si mora uravnati oženjen učitelj z letno plačo 500 gld., ki plačuje 100—160 gld. za stanovanje, svoje življenje, da bo živel svojemu stanu, svoji izobrazbi in zahtevi časa primerno. —a.

Učitelj in duhovnik.

II.

„Liberalni hlapci!“ To psovanje je otročje! Ker nočemo biti vaši hlapci, nam očitata, da smo hlapci liberalcev, ali to pa ni mogoče, da bi učitelj ne bil ne liberalni ne klerikalni hlapec, da bi bil le v taboru one

narodne stranke, s katero se strinja v mišljenju in delovanju? Ali smo zato hlapci, če odobrujemo vobče namene in tendence narodnih mož? Kaj pa oni učitelji, kateri so v vašem taboru — so li ti vaši hlapci? Ako hočete biti konsekventni, bi jih morali tako imenovati! A vi jih ne zovete tako. V vaših očeh so to pravi možje, vsi drugi so pa hlapci! To je otročje!

Vsak človek mora imeti svoje prepričanje, bodisi tako ali tako, pa zato še ni hlapec.

Slovensko učiteljstvo je res takozvanega „liberalnega“ mišljenja, a naš liberalizem ni identičen z onim, kakršnjega vi slikate ljudstvu in katerega stavite v eno vrsto z ateizmom. Mi smo v toliko liberalni, da poslušamo pameten glas, četudi ne pride iz duhovniških ust, da nočemo z vami podpisati proskripcije mož, katere ste vi v smrt obsodili samo zato, ker niso bili povsem in popolnoma z vami. Mi smo liberalni v toliko, da pripisujemo tudi nekaterim drugim ljudem nekoliko pameti, četudi niso duhovskega stanu in pa, da mislimo, da bo morda svet vendar še izhajal, četudi ne bodo vsi zastopi v rokah klerikalcev. Liberalni smo pa tudi v tem, da prepuščamo vsakemu stanu — tudi duhovskemu — kar mu gre, pa da tudi zase zahtevamo, kar nam gre. Odkrita povemo, da je zadnja točka tudi eden onih vzrokov, kateri nas veže na narodno stranko! Je že tako! Vsakemu človeku je nekaj egoizma prirojenega. Tudi mi se družimo rajši z onimi, od katerih nam je česa pričakovati.

Od vas nam ni pričakovati ničesar. Kakor hitro bi imeli vi vse v rokah, bi se ne podvizali izboljševati učiteljskih plač. Pa če bi to storili, bi pač gledali v prvi vrsti, da bi izboljšali prej sebi stanje toliko, da bi bil tudi potem med dohodki ravnokar posvečenega kaplana in med istimi stalnega učitelja velik razloček. To pa zato, ker veste, da je denar sveta vladar in da človek le toliko velja, kar plača.

Vemo, da boste prišli s številkami in boste rekli: „Kaplan ima samo 300 gld., župnik pa 600 gld.“ A druge dohodke: biro, maše, krste, pogrebe itd. boste zamolčali, zamolčali boste tudi to, da ima duhovnik skrbeti le za svojo osebo, večini učiteljstva pa je vzdrževati navadno — mnogobrojno družino.

To so torej vzroki, iz katerih je učiteljstvo v liberalnem taboru. Ako objektivno sodite, nam tega ne morete zameriti; vsak je samemu sebi najbližji.

Zato je tudi zaman vaše prizadetje, nas zvabiti v svoj tabor! Učiteljstvo stoji z malimi izjemami — enega duha in ene misli združeno. Težko se vam bo posrečilo, razdružiti nas in to gotovo toliko časa ne, dokler nas veže vez, kateri se pravi — beda! Beda je, katera nas sili k edinosti. Enak pojav nam kaže zgodovina različnih narodov. Dokler je bil kak narod v hudi stiski, so bili vsi njegovi udje edini, le obilnost in razkošje jih je napravilo malomarne, mehkužne in needine. Zatorej vam dajemo dober svet: Preskrbite nam mastnih, pa zelo mastnih plač in prepričali se boste, da boste s tem zelo, zelo razmajali vez, katera nas druži sedaj! Dokler pa ostane učiteljstvo v takih razmerah kakor je sedaj — ne opravite z učiteljstvom nič.

Opomba uredništva: Z zadnjimi stavki se ne strinjamo popolnoma z gospodom člankarjem, ker smo mnenja, da so pač še drugi nazori, druga stremjenja, ki nas družijo tako tesno.